

**ПРОГРАМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ НА
ИНСТИТУТ ПО РИБНИ РЕСУРСИ - ВАРНА, ССА
ЗА ПЕРИОДА 2025 - 2029 Г.**

ДОЦ. Д-Р ЕЛИЦА ПЕТРОВА-ПАВЛОВА

**ВАРНА
СЕПТЕМВРИ 2025**

*Програма за управление и развитие на ИРР - Варна,
ССА, за периода 2025-2029 г.*

1.	Мисия на Институт по рибни ресурси – Варна.....	3
2.	Научни приоритети	4
2.1.	Изследвания върху състоянието на морската среда и климатични промени.....	6
2.2.	Оценка и управление на рибни и нерибни ресурси	6
2.3.	Аквакултури и иновации	6
2.4.	Научни основи за управление на морската среда.....	7
2.5.	Развитие на научните методи и технологии	7
3.	Научна, научно-приложна дейност и административна организация на ИРР – Варна.....	7
3.1.	Позиция на ИРР – Варна в структурата на ССА	9
3.2.	Ръководни органи и административна структура.....	9
3.3.	Научна и научно-приложна дейност (2021–2025)	10
3.4.	Академичен състав и човешки ресурси	12
4.	Международно сътрудничество и партньорства (2025–2029 г.)	14
5.	Издателска и публикационна дейност	15
6.	Източници на финансиране.....	17
7.	Визия на ИРР–Варна (2025–2029)	18
7.1.	Организация, развитие и научно-изследователска дейност на ИРР	19
7.2.	Научен и кадрови потенциал.....	20
7.3.	Развитие на научната инфраструктура и материалната база.....	20
7.4.	Финансова политика.....	21
8.	Мотиви за участие в конкурса.....	22
9.	Заключение	23

1. Мисия на Институт по рибни ресурси – Варна

Институтът по рибни ресурси – Варна (ИРР) е с водеща роля в изследванията на Черно море и неговите биологични ресурси.

ИРР е учреден през 1932 г. като Морска биологична станция с Аквариум – първият морски научен и образователен център в България. В настоящата си форма институтът е обособен с ПМС 373 / 29.12.2006 г., като второстепенен разпоредител с бюджетни средства в системата на Селскостопанската академия.

Предметът на дейност на ИРР – Варна включва:

- научна, приложна и обслужваща дейност в областта на морските науки;
- определяне на рибните запаси в Черно море и мониторинг върху динамиката, структурата и хранителната база на промишлените видове морски риби;
- изследвания върху аквакултурите, биоразнообразието и екологичното състояние на морската среда.

Дългогодишните изследвания на института обхващат:

- изучаване на биоразнообразието в българския участък от Черно море;
- анализ на промените в Черноморската екосистема под въздействие на антропогенни и климатични фактори;
- изследвания върху стопански ценни видове рибни и нерибни морски ресурси;
- разработване на научна основа за устойчиво управление на морските ресурси и тяхната защита.

Като част от Селскостопанската академия и в синхрон с практиките на Европейския съюз, ИРР – Варна допринася за развитието на аграрната наука в България в областта на рибарството и аквакултурите.

Мисията на института включва още:

- подобряване на капацитета и постигането на висококачествени научни знания и резултати с практическо приложение;
- обучение и развитие на млади учени и докторанти;
- активно участие в международни научни и политически форуми;

- популяризиране на морските науки сред обществото чрез дейността на Аквариума – Варна, който остава емблематична връзка между науката и обществото.

2. Научни приоритети

Селскостопанска академия (ССА) е национална автономна организация към Министерството на земеделието и храните, която се занимава с научни изследвания и иновации в областта на земеделието и храните. Тя осъществява дейността си в съответствие с държавната аграрна политика и общата селскостопанска политика на ЕС.

Научни приоритети, структурата на управление и нормативната база на ССА.

Основните приоритети на ССА включват:

Извършване на изследвания: Провеждане на научни, научно-приложни и иновативни изследвания в селското стопанство и хранителната индустрия, както и реализация на получените резултати и интелектуална собственост.

Разработване на стратегии: Съвместно с МЗХ и МОН, ССА разработва стратегии за развитие на науката и образованието в аграрния сектор.

Подготовка на нормативни актове: Участва в подготовката на законодателни актове, програми и стратегии за аграрната политика на национално и регионално ниво.

Образователна дейност: Подготовка на докторанти и специализанти, както и провеждане на курсове за повишаване на квалификацията на специалисти в сектора.

Информационна дейност: Разпространяване на резултатите от научните изследвания чрез публикации и информационна дейност.

Международно сътрудничество: Сътрудничество с научни и образователни организации в страната и чужбина, и участие в международни научни организации.

Структура на управление

ССА функционира на принципа на академична автономия и се управлява чрез структури като:

Централна администрация;

Научни институти;

Научни центрове;

Национален земеделски музей;

Държавно предприятие "Научно-производствен център";

Нормативна база - Дейността на ССА се регулира от редица закони и правилници, сред които: Закон за Селскостопанска академия, Закон за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Устройствен правилник на ССА, Закон за висшето образование, Закон за авторското право и сходните му права.

Стратегически приоритети на ССА в научноизследователската дейност в отговор на предизвикателствата пред аграрния сектор, включват използване на широк кръг от научни дисциплини, мултидисциплинарни изследвания и различни изследователски подходи (биологични, екологични, технологични, организационни, икономически и политически). Обособени са пет стратегически приоритета (СП) един от които е:

СП-3. Изследвания, насочени към устойчиво производство в животновъдството, рибарството и аквакултурите, СП - 3.1. Поддържане, характеризиране и мониторинг на генофонда от селскостопански животни, риби и аквакултури и включва:

- Генетичните ресурси в животновъдството и рибарството са в основата на производството и рентабилността на животновъдния и рибарския сектор и осигуряване на устойчиви запаси от морски и сладководни рибни ресурси. Съхраняването и оценката на фенотипно и генотипно ниво на тези стратегически ресурси са в основата на подобряване на работата и продоволствената сигурност.
- Подобряването на мониторинга и моделирането на запасите от рибни и нерибни ресурси чрез дистанционни методи ще подобри обмена на данни и оценката на биоразнообразието и екологичното състояние на морската среда и устойчивото използване на сладководните водоеми и биологичните ресурси.

Научните приоритети на ИРР – Варна в областта на морските науки са насочени към изследване и разбиране на процесите в морската екосистема, устойчивото управление на живите ресурси и развитието на иновативни подходи в рибарството и аквакултурите. Те включват както фундаментални изследвания върху биоразнообразието и динамиката на популациите, така и приложни разработки, подпомагащи вземането на решения за управление на морската среда и ресурсите.

Многобройни фактори застрашават устойчивостта на екосистемата на Черно море, включително повишено замърсяване от човешки дейности, деградация на местообитанията, въвеждане на чуждестранни видове, прекомерен риболов и въздействието на климатичните промени. Промените в екосистемата през последните десетилетия ясно показват неотложната необходимост

от прилагане на екосистемен подход при управлението на рибарството и използването на морските ресурси.

В този контекст научните приоритети на Института по рибни ресурси – Варна за периода 2026–2030 г. стъпват върху вече утвърдените направления от предходните години и са насочени към интегриране на екосистемния подход в управлението на морските ресурси и към устойчивото развитие на аквакултурите.

Основните приоритети включват:

2.1. Изследвания върху състоянието на морската среда и климатични промени

- Мониторинг на хидрохимичните и биологичните параметри на морската среда в българската акватория на Черно море.
- Оценка на влиянието на екстремни климатични събития (горещи вълни, температурни аномалии, еутрофикация) върху морската екосистема.
- Изследване на взаимодействието между антропогенни натоварвания и климатични промени, с акцент върху крайбрежните екосистеми.

2.2. Оценка и управление на рибни и нерибни ресурси

- Продължаване на системния мониторинг и оценка на запасите от стопански ценни рибни видове (калкан, трициона, сафрид, хамсия, лефер) - Събиране на данни за биологичните характеристики - размерно-възрастова и полова структура, линейно - тегловни зависимости, нарастване и параметри в уравнението на Von Bertalanffy, изследване на състава на хранителния спектър на някои промишлени видове; оценка на относителното изобилие/разпределение на биомасата на видовете в западната част на Черно море.
- Изследвания върху черупчести мекотели (бели миди, черни миди, рапан), като ресурси с икономическо значение.
- Разработване на модели за прогнозиране на динамиката на рибните популации.
- Участие в регионални и международни инициативи за унифициране на подходите и методите за наблюдение и изследване на Черно море.

2.3. Аквакултури и иновации

- Изследвания върху развитието на устойчиви аквакултурни практики в България.
- Проучвания за интегрирани мултитрофни аквакултурни системи (ИМТА), съчетаващи риби, миди, морски водорасли и други организми.

- Приложни изследвания за подобряване на здравния статус на аквакултурните организми (болести, паразити, хранене).
- Оценка на възможностите за синя биотехнология (продукти от морски ресурси с фармацевтична и хранителна стойност).

2.4. Научни основи за управление на морската среда

- Участие в процесите по морско пространствено планиране и интегрирано управление на крайбрежните зони.
- Изследвания, подпомагащи изпълнението на Рамковата директива за морска стратегия на ЕС и националните програми за опазване на морската среда.
- Разработване на индикатори за екологично състояние и изследвания на биоразнообразието.

2.5. Развитие на научните методи и технологии

- Прилагане на хидродинамични и екологични модели (MIKE 21 FM, EcoLab и др.) за симулиране на еко-хидравлични процеси в морето, в това число и модели за оценка на запас
- Използване на сателитни и дистанционни наблюдения (Copernicus, ERA5, Landsat, Sentinel) при проучване на физични, химични и биологични процеси в Черно море
- Разработване на нови методики за оценка и мониторинг, включително интеграция на автоматизирани сензори и подводна техника.

3. Научна, научно-приложна дейност и административна организация на ИРР – Варна

Институтът по рибни ресурси – Варна има дългогодишна традиция в провеждането на научни изследвания и мониторинг на Черно море. Още от началото на 50-те години на XX век институтът е основният национален отговорен център за осъществяване на мониторинговата програма в Черно море, като провежда сезонни наблюдения както в крайбрежните, така и в откритите води.

През годините ИРР – Варна е натрупал уникална и изключително ценна база данни за морската среда и живите ресурси. Тя включва:

- сезонни и месечни данни за хидрологични параметри (температура, соленост) и хидрохимични показатели (разтворен кислород, кислородна наситеност, азотни форми, перманганатна окисляемост);

*Програма за управление и развитие на ИРР - Варна,
ССА, за периода 2025-2029 г.*

- информация за динамиката на бактериопланктона, фитопланктона, зоопланктона, ихтиопланктона и бентоса;
- биохимични изследвания на рибни популации и популационна генетика на множество морски и сладководни видове;
- 40-годишен мониторинг на генните честоти на полиморфни генни локуси при основни промишлено важни видове, който дава данни за тяхната популационна структура и устойчиво използване.

ИРР разполага с архив за уловите на промишлено важни видове риба в българските води още от 1927 г., както и с дълги времеви редове за популационните параметри на трикона (от 1945 г.), хамсия (от 1952 г.), сафрид, меджид и други видове. От края на 90-те години насам институтът извършва и изследвания върху популациите на делфините в Черно море, включително мониторинг на изхвърлени на брега животни и причините за тяхната смъртност.

Дългогодишните изследвания на ИРР – Варна обхващат широк спектър от направления, сред които:

- изучаване на биоразнообразието в българския сектор на Черно море;
- мониторинг на екосистемните промени под въздействие на антропогенни и климатични фактори;
- изследване на влиянието на Дунавския приток върху биогенните елементи и живота в пелагиала;
- проучвания върху крайбрежните езера и тяхната екология;
- динамика и оценка на промишлено важните рибни запаси, включително чрез прилагане на съвременни методи като виртуално-популационен анализ, линейно-кохортен анализ и продукционни модели (Schaefer, Fox);
- изследвания върху размножаването на анадромни видове в река Дунав;
- мониторинг и анализ на инвазивни видове фитопланктон и зоопланктон;
- дългосрочни биохимични изследвания върху липидите на трикона, сафрид и хамсия;
- прилагане на генетико-биохимични методи за идентификация на стопански ценни видове, хибриди, хайвер и филе;

- използване на генетични маркери за установяване на генетично замърсяване на зарибителен материал и за диагностика на молекулни болести при рибите.

Всичко това подчертава уникалната роля на ИРР – Варна като институция с богата научна традиция и трайно присъствие в изследванията на морската екосистема на Черно море.

ИРР – Варна участва активно от 2014 г. в работата на Генералната Комисия за Средиземно и Черно море GFCM, FAO – във всички сесии на Работната група за Черно море (WGBS), към технически проект BlackSea4Fish и Регионалните групи за Черно море към ЕС.

Тази дейност и работата на Регионалната група към ЕС са ключов инструмент за управлението в Черно море, улесняващ напредъка по основните въпроси, свързани с управлението на рибарството: Данни, Научни Съвети и Оценка на Състоянието на Запасите; Нарастващ регионален Капацитет; Управление на Рибарството и Технически Мерки; Ангажиране на Заинтересовани Страни - рибари, експерти и НПО; Насърчаване на дребномащабния риболов (SSF) с фокусиране върху уникалните предизвикателства в Черно море. Проучване на местните екологични знания (ЛЕК) и засилване на капацитета на организациите и насърчаване на участието на жени и младежи.

3.1. Позиция на ИРР – Варна в структурата на ССА

Институтът по рибни ресурси – Варна (ИРР) е второстепенен разпоредител с бюджетни средства в системата на **Селскостопанската академия (ССА)**, работещ в сферата на морската екология, рибарството и аквакултурите. Дейността на института е подчинена на националните приоритети за развитие на аграрната наука и е в съответствие с европейските стратегии за устойчиво управление на морските ресурси и опазване на околната среда.

3.2. Ръководни органи и административна структура

Ръководни органи на ИРР – Варна са:

1. Директор;
2. Общо събрание на учените;
3. Дирекционен съвет.

Структурата на Института включва:

- Директор;
- Заместник-директор;
- Отдел „Обща администрация“;
- Научен отдел „Ихтиология и хидробиология“, включващ:
 - Направление „Ихтиология“;
 - Направление „Хидробиология“.

Неразделна част от ИРР - Варна е **Аквариума (от 1932 г. до сега)** - център за популяризиране на черноморската флора и фауна.

Институтът разполага с библиотека, с повече от 30 000 книги, учебници и периодични издания в областта на морската биология, хидрохимия, океанография, ихтиология, рибарство и рибна индустрия, марикултури, акваристика и др.

В съответствие с мисията на института, през 100-годишното му съществуване, научноизследователската дейност се осъществява основно от Научния отдел „Ихтиология и хидробиология“, състоящ се от следните направления:

- Хидрохимия;
- Фитопланктон;
- Зоопланктон;
- Бентос (зообентос);
- Морски нерибни ресурси.

3.3. Научна и научно-приложна дейност (2021–2025)

ИРР РАЗРАБОТВА През периода 2021–2025 г. ИРР – Варна реализира научно-изследователска дейност в рамките на проекти към ССА, национални програми и международни инициативи.

Проекти в периода 2021 – 2025 г. - 21 проекта и договорни задачи.

Проекти към ССА:

- Ж 141 – „Състояние на морската околна среда и нерибните морски ресурси пред българския бряг на Черно море“ (2018–2021).

- Ж 142 – „Състояние на промишлено важните рибни ресурси пред българския бряг на Черно море“ (2018–2021).
- Ж 159 – „Изследвания върху васкуларизацията на риби и паразитни инфекции при калкан (*Scophthalmus maximus*)“ (2022-2023)
- Ж 180 - Ранна възрастова идентификация на пола при калкан (*Scophthalmus maximus*), чрез ултразвукова диагностика и биопсия (2022-2023)
- Ж 178 - Проучване и оценка на състоянието на нерибните ресурси и морската среда пред българския бряг на Черно море.(2022-2025)
- Ж 179 - Изследване на стопански ценни рибни ресурси пред българския бряг на Черно море (2022-2025)
- Ж 167 - Проучване върху разпространението на външни и вътрешни паразитни инфекции при калкан, обитаващ Черно море. Проследяване на някои кръвни (2022)

Национални програми и проекти:

- **MASRI (Euro-Argo инфраструктура)** – част от Националната пътна карта за научна инфраструктура.
- **WHITECLAM** – „Оценка на запасите и състоянието на популациите на бели миди (*Chamelea gallina*, *Donax trunculus*)“.

Международни проекти:

- **TIMMOD** – „Трансграничен мониторинг и моделиране на рибни и нерибни ресурси в Черно море“ (Interreg BSB).
- **AZA4ICE** - Обособени зони за кръгова аквакултура, преход към приобщаваща и кръгова икономика в аквакултурния сектор и насърчаване на нови бизнес възможности и екосъобразно общество.
- Биологичен мониторинг на рапана (*R. venosa*) пред Българския бряг на Черно море (FAO, GFCM), подновяван ежегодно.
- Участия в инициативи по **Horizon Europe**, **Черноморски Басейн** и други програми, насочени към климатични промени, аквакултури и устойчиво управление на морската среда.

Проекти/Договорни задачи, част от Националната програма за събиране на данни в сектор Рибарство:

- Биологичен мониторинг от уловите на рапан при разтоварване от риболовния флот на Република България от 2018 до сега;
- Научно изследване за оценка на уловеното, изхвърлено и разтоварено количество и събиране на биологични данни за всички видове риби и други морски организми, чрез наблюдатели на борда на риболовни кораби на флота на Република България, от 2018 до сега;
- Оценка на запаса на калкан (*Scophthalmus maximus*) в българските води на Черно море от 2014 до сега.

Основни резултати:

- Дългосрочен мониторинг на хидрохимични параметри, фитопланктон и зоопланктон.
- Оценка на състоянието на ключови рибни популации (калкан, трициона, сафрид, хамсия, лефер).
- Изследвания върху черупчести мекотели и рапан.
- Разработване на методи за оценка на екосистемното състояние и индекси за устойчиво управление.
- Активно участие в международни научни форуми, конференции и работни групи (GFCM, ACCOBAMS, ASCOBANS).

3.4. Академичен състав и човешки ресурси

За периода 2021–2025 щатният състав на ИРР е стабилен (Таблица 1, Фиг. 1) и варира между 23 и 25,5 щатни бройки, като 9,5 са научни сътрудници. От тях:

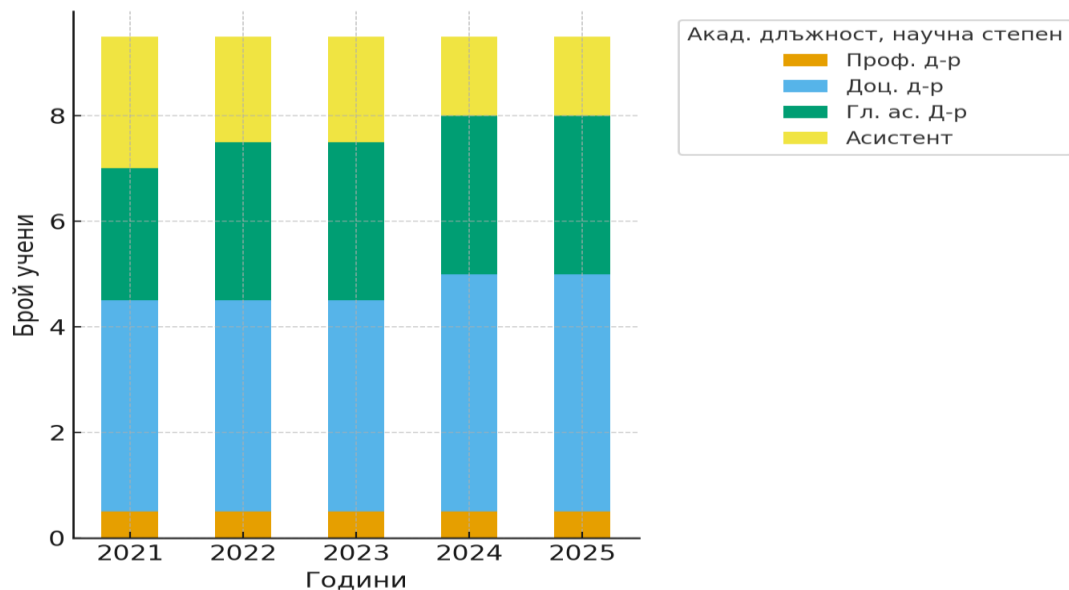
- 8 учени са с образователна и научна степен „доктор“,
- останалите са специалисти с магистърска степен, активно участващи в изследователска дейност.

Таблица 1. Академичен състав на ИРП – Варна (2021–2025)

Година	Общ щат (бр.)	Научни сътрудници (бр.)	Доктори (бр.)	Средна възраст (г.)	Докторанти и млади учени (бр.)
2021	23,0	9,5	7	48	2
2022	24,0	9,5	7	49	3
2023	25,5	9,5	8	50	3
2024	24,5	9,5	8	51	4
2025*	25,5	9,5	8	52	4

*годината не е приключила

Фигура 1. Разпределение на академичния състав на ИРП – Варна (2021–2025)

Данните показват стабилен щат и постоянен брой научни сътрудници, но се наблюдава леко повишение на средната възраст, което подчертава нуждата от привличане на млади учени.

Административната и научно-приложна дейност на ИРП – Варна през периода 2021–2025 е стабилна и резултатна. Институтът съчетава научни изследвания, експертна подкрепа за държавни институции и образователни дейности чрез Аквариума – Варна. Това гарантира интегриран

подход в изследването и управлението на морските ресурси и осигурява стабилна основа за развитие за периода 2026–2030 г.

Системата за наблюдение и оценка на научноизследователската дейност: Институтът по рибни ресурси – Варна съблюдава Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и правилника за прилагане. Научните работници подлежат на периодично атестиране не по-малко от един път на 5 години по ред, определен в Закона за висшето образование и правилниците на висшите училища и научните организации, съобразно методика изготвена в съответствие с чл. 16 от Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ, Обн. ДВ. бр.38 от 21 Май 2010 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.102 от 23 Декември 2022г.).

Системата за обучение на докторанти: Институтът по рибни ресурси понастоящем няма докторантска програма, младите учени се зачисляват в други институти или университети, където обучението на докторантите се регулира от Закона за висшето образование (ЗВО) и Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), както и Правилник за развитието на академичния състав в Селскостопанска академия (ССА). Докторантите работят по индивидуален план под ръководството на научен ръководител, като напредъкът им се следи чрез ежегодна атестация, водеща до защита на дисертационен труд.

4. Международно сътрудничество и партньорства (2025–2029 г.)

През периода 2025–2029 г. Институтът по рибни ресурси – Варна (ИРР) ще продължи да разширява и задълбочава своето активно международно научно сътрудничество, като надгражда успешния опит от предходните години. Участието в международни мрежи и проекти е ключово за постигане на научен напредък и прилагане на ефективни мерки за управление на черноморските ресурси и опазване на морската среда.

Стратегически приоритети и дейности:

1. Активно участие в европейски и регионални програми:

- Приоритетно ще бъде участието на научния състав в проекти по ключови програми на ЕС като Horizon Europe и Interreg (включително Black Sea Basin Programme), както и други оперативни програми;
- Ще се търси координация и активно домакинство на международни работни срещи и конференции по изпълняваните проекти, по подобие на успешната организация на международната конференция WHITECLAM (посветена на устойчивото използване на черноморските миди) и срещите по проекти като TIMMOD;

- Ще се фокусира върху проекти, свързани с оценка на рибни и нерибни ресурси, адаптация към климатичните промени, устойчиво аквакултурно развитие и опазване на морското биоразнообразие.

2. Ангажираност в международни организации и инициативи:

- Ще продължи участието на експерти от ИРР в работните групи на **Генералната комисия по рибарство за Средиземно и Черно море (GFCM)**, като Институтът ще играе активна роля в изготвянето на научни оценки и препоръки и прилагането на регионални мерки за управление на рибарството.
- Представители на Института ще участват активно в европейски форуми за морска екология, рибарство, синя икономика и морско пространствено планиране.

3. Развитие на двустранни и многостранни партньорства:

- Ще се работи за сключване на нови и задълбочаване на съществуващите партньорства с водещи научни институции от Черноморския регион (Румъния, Турция, Грузия) и държави членки на ЕС (Гърция и др.).
- Основната цел на тези партньорства е изграждането на обща научна база за по-точно и синхронизирано оценка и мониторинг на черноморските ресурси.

Чрез тези целенасочени усилия, ИРР – Варна ще утвърди своята роля като **водещ регионален научен център** за Черно море, осигурявайки научнообоснована информация, необходима за ефективно управление на морската среда в контекста на европейската и регионалната политика.

5. Издателска и публикационна дейност

През периода 2021–2025 г. Институтът по рибни ресурси – Варна (ИРР) публикува над 25 статии в реферирани научни списания, както и редица доклади в сборници от международни и национални конференции.

Ключови постижения:

Индексиране и видимост: Значителна част от тези публикации са индексирани в престижни международни бази данни като Scopus и Web of Science, което гарантира висока видимост и цитируемост.

Тематичен обхват: Трудовете обхващат стратегически направления за Черно море, включително популационната динамика на основни търговски видове (калкан, трициона, сафрид),

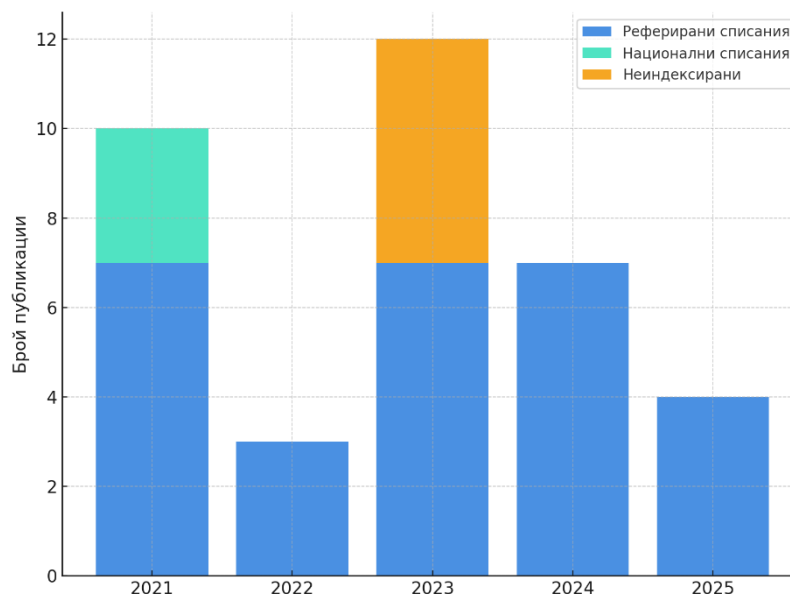
биоразнообразието, популациите на рапан и бели миди, приложни аспекти на аквакултурите, екологични модели и анализи върху екологичното състояние на морската среда.

Популяризиране: ИРР – Варна поддържа активна политика за разпространение на научни знания, издавайки популярни материали и публикувайки научно-популярни статии в регионални и национални медии.

В таблица 2 са представени данни за публикационната дейност на ИРР – Варна за периода 2021–2025 г.

Таблица 2. Публикационната дейност на ИРР – Варна за периода 2021–2025 г.

Година	Реферирани статии	Национални	Доклади
2025	4	0	0
2024	7	0	0
2023	7	0	5
2022	3	0	0
2021	7	3	0

Фигура 2. Публикационната дейност на ИРР – Варна за периода 2021–2025 г.

През периода 2025–2029 г. ИРР – Варна ще запази публикационната дейност като основен приоритет за утвърждаване на Института като водещ регионален център. Целите ще бъдат насочени към повишаване на качеството на научните резултати:

Цел	Дейности за периода 2025–2029 г.	Индикатор за успех
Повишаване на качеството	Насочване на ръкописите към международни реферирани списания с импакт фактор.	Процент на публикациите в индексирани списания (WoS/Scopus).
Стратегически тематичен фокус	Публикуване на резултати, свързани с черноморската екосистема и устойчивото управление на морските живи ресурси	Брой публикации по приоритетни теми (климат, иновации, управление на ключови видове).
Разпространение и обществен достъп	Засилване на издаването на популярни материали и представяне на научно-популярни статии в национални и регионални медии.	Брой научно-популярни публикации и медийни участия за година.

6. Източници на финансиране

Финансирането на ИРР – Варна през периода 2021–2025 г. е осигурявано чрез комбинация от бюджетни средства, договори с държавни институции международни организации.

Проектното финансиране се очертава като ключов елемент за научните организации в България и Европа. В тази насока институтът активно кандидатства и участва в проекти по национални и международни програми, включително: програмите на Европейската комисия (Horizon Europe), Interreg – Black Sea Basin, Interreg Euro-Med, COST Action, EEA Grants, ФМ на ЕИП, Програма „Конкурентоспособност и иновации“, както и целеви проекти по линия на Фонд „НИ“ в областта на аграрните науки.

Основни източници на финансиране:

- Бюджетни средства – осигуряват стабилна основа за функциониране на института и поддръжка на щата.
- Национални проекти и договори – вкл. MASRI (Euro-Argo), WHITECLAM (за бели миди), договори с ИАРА и МЗХГ (дъннотралови изследвания, мониторинг, експертни становища).

- Международни проекти – TIMMOD (Interreg BSB), участия в Horizon Europe, FAO и други европейски инициативи.

За периода 2025–2029 г. институтът ще продължи да работи за диверсификация на източниците на финансиране, като:

- поддържа стабилна база от бюджетни средства;
- увеличи дела на приходите от международни проекти (Horizon Europe, Interreg, FAO, GFCM и др.);
- разшири договорната дейност със стопанския сектор;
- участва активно в национални програми за мониторинг (Рамкова директива за морска стратегия, Национална програма за събиране и управление на данни в сектор „Рибарство“).

7. Визия на ИРР–Варна (2025–2029)

Визията за развитие на Института по рибни ресурси – Варна за периода 2026–2030 г. стъпва върху богатата традиция и постигнатите резултати от предходните години и е насочена към съчетаване на научните традиции с модерни иновативни подходи в морските науки. В основата на тази визия стои разбирането, че Черно море е сложна и уязвима екосистема, подложена на редица стресови фактори – климатични промени, антропогенен натиск, замърсяване, деградация на местообитанията, прекомерен риболов и навлизане на инвазивни видове. Оттук произтича необходимостта от системни научни изследвания и ефективно управление, които да бъдат в подкрепа както на националните, така и на европейските политики за опазване и устойчиво ползване на морските ресурси.

Развитието на института през следващия период ще бъде насочено към няколко ключови аспекта:

- Организация и научна дейност – укрепване на утвърдените направления по хидробиология и ихтиология, задълбочаване на изследванията върху морската среда и ресурсите, прилагане на екосистемен подход и внедряване на нови методи за мониторинг, моделиране и анализ. Акцент ще бъде поставен върху трансфер на знания към държавните институции, бизнеса и обществото чрез експертна подкрепа и образователни инициативи.
- Научен и кадрови потенциал – поддържане на стабилен състав от висококвалифицирани специалисти, стимулиране на кариерното развитие на младите учени и докторантите, както и привличане на нови експерти в областта на моделирането, генетиката и аквакултурите.

Визията предвижда създаване на благоприятна среда за менторство, обучение и мобилност, така че институтът да разполага с устойчив и перспективен човешки капитал.

- Инфраструктура и материална база – модернизация и поддръжка на лабораторното и полевото оборудване, въвеждане на нови технологии за наблюдение и анализ на морската среда, усъвършенстване на софтуерните и изчислителните ресурси за обработка на данни и моделиране. Специално внимание ще бъде отделено на Аквариума – Варна, който е не само експозиционен център, но и важен инструмент за научна комуникация и връзка с обществото.
- Финансова политика – продължаване на диверсификацията на източниците на финансиране чрез бюджетни средства, договори, национални и международни проекти. Основен приоритет е увеличаването на дела на проектното финансиране, като се разширяват партньорствата със сродни институти в България и чужбина. Визията включва и активно участие в програми като Horizon Europe, Interreg NEXT Black Sea Basin, EMFAF и Фонд „Научни изследвания“.

Водещ принцип на визията за 2026–2030 г. е балансът между приемственост и развитие – запазване на натрупаното знание и традиции, съчетано с нови технологии, методи и научни направления. По този начин ИРР – Варна ще може да затвърди позициите си на водещ национален и регионален център в областта на морските науки, рибарството и аквакултурите.

7.1. Организация, развитие и научно-изследователска дейност на ИРР

Организационната структура на института ще се запази, като се поддържа балансирано взаимодействие между Научния отдел по ихтиология и хидробиология, Отдел „Обща администрация“ и ръководните органи – директор, заместник-директор, Общо събрание на учените и Дирекционен съвет. Тази структура е доказала своята ефективност, като позволява интегриране на фундаментални и приложни изследвания, административно управление и популяризиране на научните постижения.

Развитието на научно-изследователската дейност ще бъде съсредоточено върху:

- задълбочаване на изследванията върху състоянието на морската среда и ресурсите, с акцент върху ефектите от климатичните промени и антропогенното натоварване;
- системна оценка на състоянието на ключови промишлено важни рибни и нерибни ресурси (калкан, хамсия, трикона, сафрид, бели миди, рапана и др.);

- прилагане на иновативни подходи за моделиране на екологични процеси и за прогнозиране на динамиката на популациите;
- разработване на научни основи за устойчиво развитие на аквакултурите, включително мултитрофни системи и „сини“ технологии;
- активно участие в национални и международни инициативи за хармонизирани методологии и общи изследователски платформи.

7.2. Научен и кадрови потенциал

Човешкият ресурс е ключов фактор за развитието на ИРР – Варна. Институтът разполага със стабилен екип от висококвалифицирани специалисти, включително хабилитирани учени, доктори, асистенти и млади изследователи. През следващия период основна цел ще бъде запазването и разширяването на този потенциал чрез:

- привличане на нови докторанти и млади учени, които да се включат активно в изследователската дейност;
- развитие на капацитет в области като екологично моделиране, генетика и аквакултури;
- насърчаване на хабилитациите и израстването на млади кадри по академичната стълбица;
- организиране на вътрешни семинари и обучения, както и стимулиране на мобилност и участие в международни специализации и работни мрежи.

Очакванията са за умерено нарастване на научния състав, като целта е поддържане на минимум 9–10 научни сътрудници и увеличаване на броя на докторите и хабилитираните учени в рамките на периода 2025–2029 г.

7.3. Развитие на научната инфраструктура и материалната база

Поддържането на съвременна инфраструктура е предпоставка за качествена научна дейност. През периода 2021–2024 г. ИРР модернизира част от своето оборудване – придобити бяха CTD-сонди, ADCP, параметричен профилограф SES2000 compact, както и лабораторно оборудване (стереомикроскопи, аналитични везни и др.). Осигурени са и софтуерни пакети за анализ и моделиране, включително MIKE 21 FM & EcoLab, XLSTAT Premium, PRIMER 7 и BRODGAR.

В периода 2026–2030 г. приоритет ще бъде:

- обновяване и калибрация на съществуващото оборудване;
- придобиване на нова техника, включително подводни дроне (ROV), преносими мултипараметрични сонди и дейталогъри за непрекъснато измерване;
- модернизация на лабораториите за химични и биохимични анализи;
- разширяване на изчислителния капацитет чрез обновяване на сървъри и осигуряване на надеждно архивиране на данните.

Особено внимание ще се отдели за развитието на Аквариума, като структурен елемент от ИРР - Варна като образователен и научно-популяризаторски център. Плановете включват техническо обновяване на системите за поддръжка на експозициите, разработване на нови тематични изложби и дигитализация на съдържанието за по-широка достъпност. Започната е работа в рамките на проект „Подкрепа за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд“ от Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България - „Устойчиво енергийно обновяване на сградата на АКВАРИУМ, Институт по рибни ресурси с конкретни цели: Насърчаване повишаването на енергийната ефективност на сградния фонд на Аквариум, чрез качествено прилагане на устойчиви енергоефективни мерки и подобряване на експлоатационните характеристики за удължаване на жизнения цикъл на сградата; СМР за осигуряване на достъпна архитектурна среда; търсене на източници на финансиране за реставрация и консервация на сградата.

7.4. Финансова политика

Финансовата устойчивост на ИРР – Варна ще продължи да се базира на диверсифицирани източници на финансиране:

- бюджетни средства от ССА;
- договори и услуги за държавни институции и бизнеса;
- национални проекти (Фонд „Научни изследвания“, програми към МЗХ и МОСВ);
- международни проекти (Horizon Europe, Interreg NEXT Black Sea Basin, EMFAF, FAO и др.).

Акцентът ще бъде поставен върху разширяването на международното проектно портфолио, увеличаване на приходите от договорна дейност и осигуряване на целеви средства за модернизация на инфраструктурата и развитие на кадровия потенциал.

Принципите на финансовата политика включват прозрачност, ефективност и целево използване на средствата, като се гарантира приоритетно финансиране за научни изследвания, лабораторно оборудване и развитие на младите кадри.

8. Мотиви за участие в конкурса

Работя в Института по рибни ресурси – Варна от 1999 г., като още по време на следването си активно участвах като доброволец в лабораторната и експедиционна дейност на института. След защитата на дипломна теза започнах работа като лаборант по заместване и постепенно преминах през всички етапи на кариерно развитие – биолог, асистент, главен асистент, докторант, до придобиване на научното звание доцент през 2014 г.

През годините съм работила по различни теми, свързани с морската екология и рибарството, което ми е дало широк поглед върху дейностите в института и задълбочено разбиране на основните проблеми за решаване. Познавам в детайли работния процес в двете основни направления – хидробиология и ихтиология, както и специфичните предизвикателства, свързани с тях. Запозната съм и с дейността на Аквариума – Варна, като отделен, но съществен елемент от ИРР, осигуряващ връзка между науката и обществото.

Притежавам значителен административен опит, придобит по време на заеманите длъжности:

- Заместник-директор (2010–2016 г.);
- Временно изпълняващ длъжността директор (2016–2017 г.);
- Директор (2017–2021 г.);
- Директор (2021 г. – до настоящия момент).

Запозната съм с цялостната дейност и проблематика на Селскостопанска Академия, както и със специфичните нужди на останалите структурни звена.

Мотивите ми за участие в конкурса са продиктувани от желанието ми да съхраня традициите на едно от най-старите научни звена в България, занимаващо се с морски науки, и едновременно с това да надградя неговото развитие чрез съчетаване на утвърдени подходи и нови управленски практики.

Основни цели в тази връзка са:

- Повишаване качеството на научните изследвания;
- Укрепване на кадровия потенциал;

- Увеличаване на броя и стойността на финансираните проекти;
- Разширяване на приходите от научна дейност и от Аквариума;
- Засилване на връзките с браншовия сектор „Рибарство“ и бизнеса.

Необходимо е фокусиране върху развитието на направленията хидробиология и ихтиология, с акцент върху:

- моделиране на екологични процеси за анализ, прогнози и адекватни управленски решения за Черно море;
- морски иновативни технологии и аквакултури, включително „сини“ технологии;
- въвеждане на нови методи и технологии за устойчиво използване на морските ресурси;
- по-тясно сътрудничество между науката и бизнеса.

Задълженията на директора на института са ясно определени от Устройствения правилник на ССА, вътрешните правила на ИРР и длъжностната характеристика. В допълнение, считам за изключително важно да се поддържа традицията за тясно сътрудничество между Общото събрание на учените, Научния съвет, Дирекционния съвет и Синдикалната организация, за да се гарантира максимална ефективност в управлението на института.

Вярвам, че с натрупания опит и визията за устойчиво развитие ИРР – Варна може да се утвърди като водещ национален и регионален център за морски науки, който съчетава традиции, модерни изследвания и ефективно партньорство със стопанския сектор.

9. Заключение

Институтът по рибни ресурси – Варна е сред най-старите и утвърдени научни звена в България, със 100-годишна традиция в морските науки. През периода 2021–2025 г. бяха постигнати значими резултати в изследванията на морската среда, рибните и нерибните ресурси, аквакултурите и приложните аспекти на морската екология. Събраните данни и научни продукти подпомогнаха както научната общност, така и институциите, отговорни за управлението на морските ресурси и околната среда.

Програмата за развитие на ИРР – Варна за периода 2026–2030 г. е насочена към надграждане на постигнатото и към устойчиво развитие на института чрез:

- поддържане и усъвършенстване на приоритетните научни направления – хидробиология и ихтиология;

*Програма за управление и развитие на ИРР - Варна,
ССА, за периода 2025-2029 г.*

- укрепване на кадровия потенциал чрез привличане и развитие на млади учени;
- модернизация на материално-техническата база и въвеждане на нови методи и технологии;
- активно участие в национални и международни проекти и инициативи;
- засилване на връзката между науката, институциите и бизнеса.

Водещ принцип остава съчетаването на традиции и новаторство, което ще позволи на ИРР – Варна да затвърди ролята си в областта на морската екология и рибарството в България и Черноморския регион.

Програмата предлага балансиран и реалистичен план за действие, който гарантира продължаване на научната мисия на института и неговото устойчиво развитие в услуга на обществото, сектора „Рибарство“ и международната научна общност.

доц. д-р Елица Петрова-Павлова